

OBRAMBNA INDUSTRIJA

Evropska obrambna industrija je s prometom v višini 97,3 milijarde EUR v letu 2014, 500.000 neposredno zaposlenimi osebami in 1,2 milijona posrednimi delovnimi mesti eden glavnih industrijskih sektorjev. Zanj so značilne gospodarske in tehnološke komponente, ki so pomembni dejavniki za konkurenčnost evropske industrije. Evropska obrambna agencija, ki je bila ustanovljena leta 2004, prispeva k razvoju te industrije. Ta sektor se trenutno sooča z izzivi, kot so razdrobljenost trga in zmanjšanje obrambnih izdatkov.

PРАВNA PODLAGA

Dejavnosti EU na tem področju morajo temeljiti na členu 352 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), ki določa primere, za katere v pogodbah EU ni izrecnih določb o ukrepih, ki so nujni za uresničitev enega od ciljev Unije. Člen 173 PDEU zagotavlja pravno podlago za industrijsko politiko EU. Napredek pri uporabi pravil notranjega trga na trgu za obrambno opremo pa omejuje člen 346(1) PDEU, ki določa, da lahko „vsaka država članica [...] v zvezi s proizvodnjo orožja, streliva in vojaških sredstev ali trgovino z njimi sprejme ukrepe, za katere meni, da so potrebni za zaščito bistvenih interesov njene varnosti“.

CILJI

Obrambna industrija je za EU pomembna zaradi vidikov tehnologije in gospodarske politike. Konkurenčnost evropske obrambne industrije je bistvena za verodostojnost nastajajoče skupne varnostne in obrambne politike (SVOP). Pomembno je, da države članice EU medsebojno sodelujejo pri odpravi politik in prakse, ki evropskim obrambnim podjetjem preprečujejo učinkovitejše sodelovanje.

DOSEŽKI

Obrambna industrija EU je pomembna za evropsko gospodarstvo kot celoto. Kot za vse druge industrijske panoge tudi zanjo velja, da mora biti vedno bolj učinkovita, da bi svojim strankam ponudila najboljše razmerje med ceno in kakovostjo ter hkrati zaščitila interese svojih delničarjev.

A. Ozadje

1. Raziskovalna in razvojna politika

Financiranje raziskav EU je namenjeno predvsem civilnim ciljem. Kljub temu pa lahko nekatera tehnološka področja, ki jih zajema – na primer materiali ali informacijske

in komunikacijske tehnologije (IKT) –, prispevajo k boljši tehnološki bazi obrambe in konkurenčnosti panoge. Kadar je to mogoče, bi bilo zato treba pri izvajanju raziskovalne politike EU upoštevati potrebe obrambne industrije. Evropski svet je na zasedanju decembra 2013 povabil države članice, naj povečajo naložbe v programe sodelovanja na področju raziskav, Komisijo in Evropsko obrambno agencijo pa pozval, naj pripravita predloge za nadaljnje spodbujanje raziskav tehnologije z dvojno rabo.

2. Izvoz

Svet je leta 2008 sprejel Skupno stališče [2008/944/SZVP](#), ki opredeljuje skupna pravila glede nadzora izvoza vojaške tehnologije in opreme in ki je nadomestilo prejšnji politični sporazum, [kodeks ravnanja EU glede izvoza orožja](#) (iz leta 1998). S tem skupnim stališčem je EU edina regionalna organizacija, ki je vzpostavila pravno zavezujočo ureditev glede izvoza konvencionalnega orožja. Cilj skupnega stališča je okrepiti zблиževanje politik držav članic EU glede nadzora nad izvozom orožja, pri čemer ta izvoz ostaja v nacionalni pristojnosti. Režim EU za nadzor izvoza orožja ureja Uredba (ES) št. 428/2009, ki določa skupna pravila EU za nadzor, skupen seznam EU s predmeti z dvojno rabo ter usklajevanje in sodelovanje v podporo doslednemu izvajanju in izvrševanju po vsej EU.

Komisija je 30. junija 2011 objavila zeleno knjigo o sistemu Evropske unije za nadzor izvoza blaga z dvojno rabo, da bi preučila sedanje delovanje sistema EU za nadzor izvoza in ugotovila, na katerih področjih bi bile morda potrebne reforme. To je omogočilo sprejetje sporočila ([COM\(2014\)0244](#)), ki določa dolgoročno vizijo strateškega nadzora izvoza EU in opredeljuje konkretne politične možnosti za posodobitev sistema za nadzor izvoza. Komisija je septembra 2016 sprejela predlog za posodobitev veljavne Uredbe (ES) št. 428/2009 in okrepitev nadzora nad izvozom predmetov z dvojno rabo.

B. Politika EU na področju obrambne industrije

1. Oblikovanje evropskega trga za obrambno opremo (EDEM)

Komisija je septembra 2004 predstavila zeleno knjigo o javnih naročilih za obrambo ([COM\(2004\)0608](#)), da bi prispevala k postopni izgradnji preglednejšega in bolj odprtega evropskega trga za obrambno opremo (EDEM) med državami članicami. Zelena knjiga je del strategije za politiko Evropske unije na področju obrambne opreme, ki jo je Komisija sprejela na začetku leta 2003. Cilj je bil doseči učinkovitejšo uporabo sredstev na področju obrambe in izboljšati konkurenčnost te panoge v Evropi, pa tudi pripomoči k uvajanju izboljšav na področju vojaške opreme v okviru evropske varnostne in obrambne politike.

Leta 2007 so se države članice EU dogovorile, da bodo okrepile razvoj tehnološke in industrijske baze evropske obrambe (EDTIB) s pomočjo strategije za to bazo. Vzdrževanje in nadaljnji razvoj EDTIB je eden glavnih ciljev politike EU na področju obrambne industrije. Julija 2006 je začel veljati medvladni režim za spodbujanje konkurenčnosti na evropskem trgu za obrambno opremo. Ta prostovoljni medvladni režim deluje na podlagi [pravil ravnanja na področju obrambnih nabav](#) (iz novembra 2005), ki ga podpira sistem poročanja in spremljanja za lažje zagotavljanje vzajemne preglednosti in odgovornosti med državami članicami. Drug pomemben element je [kodeks najboljše prakse za področje dobavne verige](#) (iz maja 2005).

Standardizacija obrambne opreme je pomembna za povezovanje nacionalnih trgov. Ukrepi so bili sprejeti z uvedbo portala evropskega referenčnega sistema obrambnih standardov (EDSTAR) leta 2012, ki je nadomestil svojega predhodnika, evropski priročnik za obrambne nabave (EHDP). EDSTAR je sledil uvedbi evropskega informacijskega sistema o obrambnih standardih (EDSIS), ki je portal za širšo evropsko standardizacijo obrambnega materiala, namenjen opozarjanju na standarde s tega področja, ki jih je treba razviti ali precej spremeniti.

Komisija je 24. julija 2013 sprejela sporočilo, ki vsebuje akcijski načrt za povečanje učinkovitosti in konkurenčnosti evropske obrambne industrije ([COM\(2013\)0542](#)). Zadevne pobude zajemajo naslednja področja: notranji trg, industrijsko politiko, raziskave in inovacije, zmogljivosti, vesolje, energijo in mednarodno trgovino. V zvezi z javnimi naročili za obrambo sporočilo napoveduje vzpostavitev mehanizma za spremljanje trga.

2. Javna naročila za obrambo in prenosi obrambnih proizvodov znotraj EU

Z Direktivo 2009/43/ES o prenosih obrambnih proizvodov znotraj EU in Direktivo 2009/81/ES o javnih naročilih na področju obrambe in varnosti je EU uvedla ustrezne smernice za vzpostavitev okvira EU na tem področju.

Z Direktivo 2009/81/ES so bila uvedena poštena in pregledna pravila o javnih naročilih za obrambo, ki naj bi obrambnim podjetjem olajšala dostop do obrambnih trgov drugih držav članic. V njej je kot standardni postopek določen postopek s pogajanjem s predhodno objavo, kar omogoča večjo prilagodljivost, posebna pravila o varnosti občutljivih podatkov, klavzule o zanesljivosti dobave in posebna pravila o sklepanju pogodb s podizvajalci. Države članice pa lahko svoje obrambne in varnostne pogodbe izvzamejo, če je to potrebno za zaščito bistvenih interesov njihove varnosti (člen 346 PDEU).

Direktiva 2009/43/ES o prenosih obrambnih proizvodov znotraj EU poenostavlja in usklajuje pogoje in postopke za prenos teh proizvodov po vsej EU. Vzpostavlja enoten in pregleden sistem treh vrst dovoljenj: splošnih, globalnih in posameznih. Naslednji bistveni element direktive je certificiranje podjetij. Podjetja, ki veljajo za zaupanja vredna, bodo lahko izvajala prenose na podlagi splošnega dovoljenja. Izdajanje posameznih dovoljenj bi moralo postati izjema in biti omejeno le na povsem utemeljene primere.

3. Evropska obrambna agencija

Evropska obrambna agencija je bila ustanovljena 12. julija 2004. Njene glavne naloge so: razvoj obrambnih zmogljivosti, spodbujanje in krepitev evropskega sodelovanja na področju oborožitve, krepitev tehnološke in industrijske baze evropske obrambe (EDTIB) in oblikovanje mednarodno konkurenčnega evropskega trga za obrambno opremo (EDEM) ter izboljšanje učinkovitosti evropskih obrambnih raziskav in tehnologije.

4. Evropski program za raziskave na področju varnosti

Evropske obrambne raziskave so se od leta 2006 kljub prizadevanjem za vzpostavitev skupnega okvira za evropsko obrambno politiko izjemno zmanjšale. Številni politični organi Unije se tega grozečega trenda zavedajo, zato so se začeli odzivati. Civilni

program EU za raziskave in inovacije Obzorje 2020 (2014–2020) je sedaj bolj odprt za projekte za „dvojno rabo“. Eden od izzivov v okviru tega programa (izziv varnih družb) je spodbuditi raziskave s področja zaščite svobode in varnosti Evrope in njenih državljanov. Njegov namen je združiti vse deležnike na področju varnosti: industrijo, vključno z malimi in srednjimi podjetji, raziskovalne organizacije in univerze, pa tudi javne organe, nevladne organizacije ter javne in zasebne organizacije na področju varnosti. Dejavnost udeležba končnih uporabnikov je pri tem zelo pomembna. Proračun, dodeljen „varnim družbam“ za obdobje 2014–2020, znaša 1.700 milijonov EUR, kar predstavlja 2,2 % sredstev programa Obzorje 2020.

Glede na vedno večji pomen obrambnih raziskav in nedavne spremembe varnostnega okolja v Evropi je Komisija novembra 2016 predlagala evropski obrambni sklad in druge ukrepe, s katerimi bi podprli učinkovitejšo porabo držav članic pri skupnih obrambnih zmogljivostih, okrepili varnost evropskih državljanov ter spodbudili konkurenčno in inovativno industrijsko bazo ([Evropski obrambni akcijski načrt – COM\(2016\)0950](#)). V naslednjem večletnem finančnem okviru EU (2021–2027) namerava Komisija predlagati namenski evropski obrambni raziskovalni program s predvidenim proračunom 500 milijonov EUR letno.

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Parlament je sprejel več resolucij, ki obravnavajo obrambno industrijo. V [resoluciji](#), sprejeti 10. aprila 2002^[1], je pozval k ustanovitvi evropske agencije za oborožitev in k standardizaciji na področju obrambe. V [resoluciji](#) o zeleni knjigi o javnih naročilih za obrambo^[2] je ponovno poudaril svoje stališče iz resolucije, sprejete leta 2002, da sta močna, učinkovita in uspešna evropska oboroževalna industrija ter učinkovita politika javnih naročil bistvenega pomena za razvoj evropske varnostne in obrambne politike. Parlament v resoluciji tudi spodbuja Komisijo pri njenih prizadevanjih za prispevek k postopni izgradnji evropskega trga za obrambno opremo (EDEM), ki bi bil bolj pregleden in odprt med državami članicami. Parlamentu je uspelo zagotoviti tudi, da so njegove pomisleke o „obrambnem paketu“ (tj. Direktivah 2009/43/ES in 2009/81/ES) vključili v končno sprejeto besedilo direktiv (na primer okrepitev preglednosti in omejena uporaba protidobav).

V [resoluciji](#) z dne 22. novembra 2012 o izvajanju SVOP^[3] je Parlament vztrajal, da bi morali evropske zmogljivosti okrepiti tudi z utrditvijo industrijskih in tehnoloških temeljev evropske obrambne industrije, in države članice pozval, naj v celoti izvajajo Direktivo 2009/81/ES, da bi tako dosegli večjo interoperabilnost opreme in preprečili drobljenje trga.

Parlament je v [resoluciji](#) z dne 21. novembra 2013^[4] pozval tudi k okrepitvi evropskega industrijskega sodelovanja in poudaril potrebo po podpiranju misij SVOP prek evropskih raziskav in razvoja z uporabo raziskovalnega programa Obzorje 2020. Prav tako poziva države članice, naj izboljšajo preglednost in povečajo odprtost svojih obrambnih trgov, in hkrati poudarja posebno naravo javnih naročil za obrambo.

[1]UL C 127E, 29.5.2003, str. 582.

[2]UL C 280E, 18.11.2006, str. 463.

[3]UL C 419, 16.12.2015, str. 124.

[4]UL C 436, 24.11.2016, str. 26.

V dveh resolucijah, sprejetih [maja 2015](#)^[5] in [aprila 2016](#)^[6], je Parlament pozval k učinkoviti in ambiciozni evropski zunanji in varnostni politiki na podlagi skupne vizije ključnih evropskih interesov. Države članice je pozval k opredelitvi ciljev politike na podlagi skupnih interesov in izrazil prepričanje, da bi bilo treba belo knjigo o obrambi EU sprejeti na podlagi globalne strategije. Podprl je razvoj trdne SVOP in obrambnega sodelovanja med državami članicami.

Parlament je novembra 2016 sprejel [resolucijo](#) o evropski obrambni uniji^[7] in predlagal, naj se čim prej ustanovi.

[Frédéric Gouardères](#)
05/2019

[5]UL C 353, 27.9.2016, str. 74.

[6]Sprejeta besedila, [P8_TA\(2016\)0120](#).

[7]Sprejeta besedila, [P8_TA\(2016\)0435](#).

